

ДЕПУТАТ ДЬОҢУННААХ ҮЛЭТИТТЭН

Государственный Дума депутаты Зоя Афанасьевна Корнилова РФ Верховной Собрания депутаты ардагиттон дойдубут, республикабыт социальный-экономический сайдымытын боштурустарыгар элбэхтэ турууларынан, үлэтинир-хамсыырын быыбардааччылар барка билибит уонна өрүү кэтээн көрөбүт.

Кинн бийдиг улауснутугар бөйөнн депутатсай
үлэтин тулунан нөхилэктэригөө сүлдээн билинн-
нэри баран, сэтгинн 27 күнүгэр киһэ-4 ч. улаус
кииннн бэлбэрдаатчыларыгэр үлэтиннэснн огорди.

— «Россия социальный-экономический балаһынньагта орус мархаан, системной экономический кризиске илirdэ. Е. Примаков правительство экономический оттуман асары айтыраабыт наһилэстибэи тутта. Ону туохтан коробутуй? Государственной Думаа Правительство IV-с кварталлаагы Федеральная бюджеты бигэрэтинигэ каллirdэ. Бюджет 70 млрд. солк. бигэрэтинэ, онтон биһигэхе кырыллы-кырыллы 170 млрд. солк. наада этэ. Онтубабыт 37 млрд. солк. тинибэт. Хайдах тынан балаһынньагтан тахсабытый? Черноярдин, Кириешо балабан ийыгар илии баттан ылымхатлах кредиттори муруоттар иккэ ардыларгынаагы валютнай уюуна Европейскай бляаннар биэрбэт буолбуттар. Тоҕо дьотөххэ, арды ылымхат трансферт үксэ коммерческой Иккэ баяныарынан кырыныһаа тоһыгар таарыста диил айдаан буолбута. Ол сүлүмүнэ Россия Генеральный прокурорутар Скуратовка сурук түһөрбшинит. Кумаагы харчыны оноруу валютной биродууксууяаттан тутулуктаах, кысбуря Японияга кумааагы харчы 60% ылар, онтон биһигэхе 12% ылар. Саятар 20% тийлэрэ буоллар, арыллы кымсыллыи тахсаа этэ. Бюджевка харчы баар буолуува өсөтө производствобитын чөлүгөр түһүрдэхпитинэ, сайыиинирдахытына, үлэстэстэхпитинэ.

Билгийн Преватизацийн программатигар социаль-
ний хайсхаллах рыночнай эконотикалах обществен-
ны тэрийн туһунай этилэр. Дын интерионн көрөр
социальнай дын тэл синг тагыста. Сэтгэ сын рефор-
мабыт түзүүгүн производтобыт агарын сүтэрдн
бит, азиатик-танаситын омул спиртот адалабыт.
Америкадтын куурусса буутун ылабыт. Кинилэр тү-
бүн ыгтаа уна атадын синилэр, онтон ордуги би-
нгн кирайабыт. Дойдубутулар көтөр фабрикаларын
сабыталаахыт Америкада 10 тыһымчигатан тахса
үлэ мизэстийн огорон биэрдибит. Бингн аян бастаан
харгы сүргэшинк эргийэр производстоын тэрийнх-
тэхинит. Республикабыт бюджетин млан көрөр буол-
дохимытана үс эрэ ыстатийа үлэлаа турар. Бастаан
ышан, «АЛРОСА» компания алмаады атылаатагы-
на онтон кинэрэр барыс, иккинэ хамнас ылаахымы-
на подоходнай долуч, үсүһэ арыгы алдичытан уон-
на Федеральнай бюджетка көрүлэлүбүт үл. Италарынун
интэжэлэи олоройот. Саха сиригэр «АЛРОСА» компа-
нидтай урты барыстаахтык үлэлэр производсто-
быт сүөх. Алмаас того барыстаахтык үлэлэнирий? Ха-
ра аялыттан ыснатахыт, хата төттөрүтүн техноло-
гичтык сыйынааран биэрбинит. Оттон көмүс того
печоттоох салаада кубулуйар? Бары үрэлэи, ыһыл-
дан АО-га кубулуйбуттара. Билгийн бары сабыдн-
таан бэрдиэлэр. Кинилэртэ ыһаллыман — интерна-
льн техическэи хааччылытын кыымаахыт сүөһэ,
салаас чааһы ылар да уусутуруоҕа дин эта сатап-
бынныт. Гүмүс ати. Россияда волгон политиката мо-

НУОН НАДИ.

Государственный Дума депутаттан-статуба сокуон эрэ тайаарымтанан дьарыктаныхтаах, депутатский наһаас, отчуот, ситоринэлэх оргиннар үлэлэригэр ороо-буу көрүлүбүт. Ол гынан баран, урунуу төргүэхти-ни республикам, доонум-сэргэн туһа дээн орооһо сийдыабын. Бу кунниги сылларга туох үлэлэ-ри омордум? Бастакытынан, кыһаа көмүбү хостоо-нуу эстибиттиэни оһон дьарыктанар барыта 9 нэһи-лиэннэлэх нуутуга оһуолалар, баһыһалар, маа-һаһынар, китеһиһидар, сийбэс отделениелара сыйы-дыбыттарын, электрической энергия араарыммы-тын, отунуу суоһун, ас бородуукталара тиэллөн аһа-аммыттарын үрдүгүн 4096 киһи, ол иһигэр 358 оһо кыһаа көсөөккө оһороллоруу биллэн, отууһа туох-да дьаһал ыһыллыһаары гынан Государственный Ду-ма депутаттарыттан комиссияны аһалам, үлэлэтэн Дума уурааһын тайаартардыбыт. Билигин иһэстэбэ Е. П. Жирнов салаһааччылаах штаб тэриллэн үлэлээн эрэр.

Искайһиш, производственной ээһиниш мѡл ин-
вѡлид буолбут киһи страховатын харчыта, гѡриѡтѡ
ѡйиниѡиш гѡлѡмѡт буолан хаалар, социѡльнѡй стра-
хованиш билимѡт Дѡѡ, ити социѡльнѡй страховѡда
килѡрѡрѡри балѡараа сѡл устѡта ѡлѡѡстиѡ. Ѳн-
харчы дѡмѡлѡта буолан гѡрѡмѡлѡһыѡта ѡлѡс эѡбѡх. Саѡа
сирѡгѡр гѡтуѡлѡр тѡмѡр суѡлу, Бѡлѡу ГѡС-и ѡбѡлѡ-
һишѡ эѡбѡх туруѡрсуѡ, сѡуруѡ-ѡтѡу тѡмѡгѡр тѡмѡр
суѡла ѡѡ млрд. сѡлѡ, Бѡлѡу ГѡС-ѡ 5 млрд. сѡлѡ
кѡрбѡтѡрѡ. Депутѡт З. А. Кѡрѡшѡѡѡа бѡрт кѡрѡхѡ-
бѡлѡѡх, киһиѡѡа тѡлиѡмѡѡи кѡѡѡѡѡѡѡѡѡ бѡрт кѡл-
гѡѡѡѡѡ бѡлѡѡтѡѡѡѡѡ итѡѡѡѡѡ.

Салгын З. А. Корионон борт элбэх биануруостарта, борт карэхсбилдээхтн дьону астыннарар гына элнэтэртн биярды. 1999 с. Государственной Дума бимбарн буоларын туһунан мийтмьга наниик элнэтэртн; «Билиин билэр фигурадарбыт бары өлртн төрүннтин атыгэр түстүжэр. Соторутааргыта народнай-патриотический сонн түмүүтүгэр кэлэр бимбарга 3 биогунан кинирсэртн бимбарынныбыт. Осыгөтө биир биогунан барар буоллаххына 15 кинн кинирэр, онтон 3 биогунан бардаххытына (народнай-патриотический, аграрный, коммунистар) 45 кининн килэрээннтин сонн Государственной Дума бимбарытар ханниак куустэр кыйааллармттан Президент бимбарн элнэ улахын түтүдүктээх буолуоца».

—В. Н. Ельцин Государственной Дума мунһапар сызлар дуо?

—Государственная Дума үлэтигэр 5 сэл устата биридэ да ысттыбата, маанын практика аан дөйдүгэ суох. Арай биһилэхэ эрэ бавар. Сылга биридэ Кремльгэ Свердловскай савалада Президент посланнетыгэр илэ үлүннэринэ чаас алгара сылдыабит. Оһио Президент 15 мүнүүтэ устата тахсын Посланнетын вагара, оһио бүтөр, бирид да боһнуруос да, кэсэтин да суох, Конституциһабыт оһиуок.

Зон Афанасьева өтүнгүзгөн, бөрүлүйт бөрү-
руостарга дьонун эңнэтти алаан, саннаалара кэлэн
быыбардааччылар кинигэ өссө даҕаны бу курдук
таһаарыылаахтык дьонун-сартан нинигэр үлэни-
хамасы сиретт днэн алгыс тылларын этэн, баһыны-
лаан, махтанам тарастаалар.

II. ГАВРИЛЬЕВ.

Россия журналистарын Союһугар ылылыннылар

Баарбаа ахеминны 2 күнүгөр улуустаады «Сага оюх халыгт радиациягытар Дьонуусалыи Саха сириин Журналистарыи Союһун бырабылалыиатын секретага Ииан Васильевич Борисов тахсан бырабылалыиатыа үлэтии-хамнаһыи, журналистар, соһуну түрүтүһү тириирдэр—массабей информация үлэһиттэрии үлэһити-хамнаһыи таһууаа кэһеһеһе, киһиһе соһуһаа түрүүрдэ.

Түзүшү И. В. Борисов «Санта-олох» хайыат редакторатар Гаврил Гаврильевич Попонка, хайыат отделе-

ларын сэдвэдсэйдэртэйр Алексей Михайлович Слещков аунга Терентий Алексеевич Варданянсайга РФ Журналистарын Союһун члэвэһинэн ылылтыгыттарын туһулуур бэлэһтэрд үөрүүлэх быһыгымайгыга туттарда.

Оноң улаусундугар журналистская тарыкта үс санга чыгышкан абалына, кишилер абырдакан туран, айыр үзгүлтүктөр кызыгышкан бакарабыт.

«Синд олох» хаймат редакцийн журналистийн
ТЭВЧИГЭЭ

МАПА. Сэтгэнийн 28 хүнүүд хамна Мэнгэ-Хангалаас, Талтга, Айма, Уус-Алдаи, Уус-Майа уонна Чурапчы улуустарын олохтоох даяанчлаларын зогсаагүй сүб мууныххара буолла. Мууныхха барыта 160 киһи, ол илгээр Правительствоттан вице-премьер Екатерина Васильева сайлааччылаах 18 киһилээх бөлөх, кыттыгыны ылла. Сүүрү дежуртааты Е. Васильева олордо. Ону таһынан билииниң кэмгэ экономика диниэлэх сайдымтыг уонна олохтоох бийэтти даяанчылыг киһрин тустарынан интенишеришлери тия хаһааймыстыбатын уонна сорохуоска министри Егор Борисов, дыкуэт, коммунальнай хаһааймыстыба министри Валерий Попов, үөрөх министри Евгения Михайлова, сир реформатыр уонна сир ресурсаларыгар Госкомитет председателин бастагы солбуйлааччы Алла Попова уо. д. а. олордулар.

Сүбэ мунһах нийтлываахтара, республика салаалыгтар бүгүһүнү ордук уустук боһуруустарын туруорустулар. Олохтоох дьаһалталар үчүгэй көмүскөллөрү суох, быраач төрүттэрэ, үн-экономикаһынай уопша техникаһы базалар суохтар, олохтоох дьаһалталар байылыктара хамнастарын ылабаттар. Ордук уустун базаларынын олох-дьаһах, коммуналнай кайаһымыта салааларыгтар баар. Баһылыктар сирин туһаны боһуруоһун, кэһиллэнтөр икки ардыларынаабы кыраһыһсаларын тустарынан эттилэр. Кинилэр саныыларынан, кэһиллэнтөр баһылыктарын быыбар-дьаһын эрдэ. Улуустар кэлэр сыллаабы бюджекка нормативтары кыаларынын, оскуолаһар, баһыһалар аһсаһынарын сарбыйымыны утардылар. Ону тэнэ олохтоох бэйэни дьаһаныы органиһарын төрөһинин тохто-тон эрөрү туруорустулар. Онуоха сөһтоох быраач, үн-материалнай төрүттэрэ ивэдалар, социалнай са-далар сөһүтүлүлүөхтэрэ.

Сүүб мууных матарийааллара түмүлүөхтөрө уонна республика салаататыгар тириэрдиинэхтөрө. Ону таһынан республика дьыа-уот, коммунальнай хайаа-бастыба салаатын сытты, проблемаларынан сибэстээн СР Президиенгөр, Госмуныахха уонна Правительствора матарийаа ылымнына.

САНА БЮДЖЕТ КОНЦЕПЦИЈА

ДЬОКУУСКАЙ. Сэтннийн 27 күнүтэр СР-бастама вице-премьерэ Семён Назаров саялагатынан улзуустар байхлыктарын уонча бөдөн-предприятиелар саяааччыларын сүбэ муниһахтара буюлла. Муниһаха бюджет тутулуун сайа кооперацията дууһат турда.

СР үбүр министри э. т. Сергей Янгини бэлэтэ-
битанэн, республика бюджетке, кредитке иһэ үбү-
харчыны барээдэ суох өрсүкүоттаһынтан улаатта
Министерство нормативтарга уонна стандарттарга оло-
буран, сити формулалар ахсааны өлгөрөөрө эти ил-
дэрэр. Онуоха аспыт сыллаагы өрсүкүоттар кээмэй-
дэрэ бөлүөмтөрө кынылар. Бюджет үбү-харчыта эр-
дэттэк барыта чуолкайданыахтаах. Улууустар бий-
лыктара, министерство итинник сананы каллэринтип
улаханык утарыыбатылар. Кинилэр нормативтар то-
ло чуолкайдарын быһаарса сатаатылар. Баймылыктар
сөрөх сир-уот уратыта, транспорт схематын уустугу,
пөһлөннөһө ахсаана уо. д. а. мөлтөхтүн учуотташал-
лары кидилэр. Пөһлөннөһө ахсаанын статистичес-
кый данкайдара чуолкайга суохтар, ахсаан намта-
тыллар көрдөрүлэр.

Калар сыйлавыг бюджет СР Госмуниада нолуок политикаг туфунан сокуону ылымын иениэ, бүтэ-
луктэхтик чуолкайданнахтах. Нолуок политикаг,
республика хайынагын дохуоттарын кээмэин аяан
таһаарарга тирэх буолуохтаах. Ол кэппиттэн СР
Убун министрствотын уонна улустар дьаһалтаа-
рын икки ардыларыгар сөбүлэниэ туһарсаллиохтаах.
Ойно федеральной уонна республиканскай нолуоктар-
тан, олуктоох бюджеттарга төбө бэриллэрэ норматив
быһыатынан быһаарыллыахтаах. Дотация кээмэй,
үлэ төлүбүрүн фонда уонна үбү-харчыны бэйэрип ме-
ханизма быһаарыллыахтара.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ БИРЖЕВЫЙ АНАЛИЗ

СР Президенты М. Николаев 1998 с. сэтгэний 27 нүүдүлэри айнаадалан сахи нойсалай нөөндөөтэй биш пропагандалаагынга убулччулаах оруудун уонша актыбыллай концертын үлэтин айы Саха Республикатын П. А. Ойууускай аатынан Государственный бириэмийэтэ СР Опера уонша балет государственной театры операда солистка Попова Мария Константиновна ааина.

ЯНЫГИН С. В. ТУЬУНАН

СР Президент М. Николаев 1998 с. сэтгэвч 30 нүгэмээр 641 М-дэх Ыйсааруулан Янхсин Сергей Виссарионович, атын үлээ барарынан сибээстээ, Саха Республикатын үбүн министрн абзэһинэһин толорууттар босхоллоо.

